

УДК 378.14

DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310-2022-103-1-290-304>

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ ПЕРЕВІРКИ ЕФЕКТИВНОСТІ МОДЕЛІ АКСІОРОЗВИВАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА ЯК ЗАСОБУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ В ГАЛУЗІ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ

Н. І. Шетеля

ORCID 0000-0001-8810-4805

Сучасні тенденції масових культурних та ціннісних змін призводять до актуалізації особливої уваги до галузі культури і мистецтв. Мовиться про необхідність розвитку системи професійної освіти відповідної спеціалізації, зокрема формування аксіологічної компетентності у майбутнього фахівця у галузі культури та мистецтв. Ефективним засобом формування такої компетентності розглядається аксіорозвивальне середовище.

Зважаючи на означене, метою дослідження заявлено розкриття методичних аспектів експериментальної перевірки ефективності моделі аксіорозвивального середовища як засобу професійної підготовки майбутнього фахівця у галузі культури і мистецтв.

На підставі проведеного дослідження усі методики діагностування були згруповані за чотирма блоками: Блок 1. Методики для дослідження розуміння студентами сутності та специфіки аксіологічних знань і професійно значущих цінностей. Блок 2. Методики для дослідження засвоєння професійно значущих цінностей як мотивуючих факторів культурно-мистецької професійної діяльності. Блок 3. Методики для дослідження здатності фахівця до практичної реалізації аксіологічної компетентності як відображення внутрішнього прийняття її здатності до реалізації і промоції цінностей культури і мистецтва. Показано, що саме діагностується у межах певних методичних блоків.

Вперше обґрунтовується позиція, що діагностика аксіологічної компетентності має бути зорієнтована на інтегральне поєднання всіх її компонентів, що входять до її структури, та супроводжуватися визначенням рівня їхнього розвитку. У зв'язку з цим сформовано пакет психодіагностичних методик для

дослідження окремих компонентів аксіологічної компетентності. Емпіричним шляхом підтверджено перспективність запропонованого діагностичного інструментарію щодо дослідження компонентів аксіологічної компетентності фахівця у галузі культури та мистецтв.

Обґрунтовано наукову позицію про перспективність впровадження в освітянську практику з метою формування аксіологічної компетентності концепту аксіорозвивального середовища.

***Ключові слова:** аксіологія, аксіологічна компетентність, аксіорозвивальне середовище, діагностика, педагогіка, професійна освіта.*

Постановка проблеми у загальному виді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Індивідуальний досвід і спеціальні дослідження останніх десятиліть переконливо доводять тенденції масових культурних та ціннісних змін, що позначається на змісті процесів соціалізації і зумовлює зміни розвитку та поведінки людини у нових життєвих умовах. Як наслідок, поточна культурна ситуація на тлі викликів глобальних криз сьогодення вимагає від людини розвинених здібностей адаптуватися до згаданих змін, і при цьому не втратити гуманістичний пафос ціннісно-сислового змісту індивідуального буття, зберігаючи навички духовного самовдосконалення й вміння збереження культурної самотності. В такій ситуації особливого значення набуває галузь культури та мистецтв.

Значні сподівання, що їх покладає суспільство на галузь культури і мистецтв, визначає й програмує необхідність розвитку системи професійної освіти відповідної спеціалізації, обумовлюючи тим самим формування корпусу фахівців, що виступатимуть активними суб'єктами культурних та освітніх процесів. При цьому представник галузі культури та мистецтв в силу своєї професійної залученості до безмежного простору цінностей духовного й матеріального порядку за визначенням повинен володіти високим рівнем аксіологічної культури, а у термінах професійної характеристики – аксіологічною компетентністю.

Означена суспільно-історична й теоретико-методологічна ситуація спонукала нас дослідити гіпотезу, що якість професійної підготовки майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтв принципово зміниться у разі поглибленої й системної уваги до аксіологічних аспектів такої підготовки. При цьому у системі професійних компетентностей майбутнього фахівця у галузі 02 «Культура і мистецтво» особливе місце має займати саме аксіологічна компетентність. Ефективним засобом

формування такої компетентності розглядаємо аксіорозвивальне середовище. Між тим, принциповим моментом дослідницької роботи є практична перевірка її результатів. Тому особливої уваги заслуговують методичні аспекти експериментальної перевірки ефективності моделі аксіорозвивального середовища як засобу професійної підготовки майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтв.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Передусім відзначимо, що принципове значення для концептуального оформлення ідеї аксіорозвивального середовища як інноваційної педагогічної технології мали теоретичні положення вчення про соціум і освітнє середовище (зокрема таких авторів як-от Братко, 2015; Іванюк, 2017; Керницький, 2013; Ясвін, 2001). На зміст нашого дослідження вплинули наукові праці щодо вдосконалення технологій освітнього процесу (Бордюк, 2011; Грицай, Гусак, 2017; Кліщ, Єлагіна, Федчишин, 2016; Саух, 2015; Сідельнікова, Ремзі, 2014; Шевченко, 2016). Обґрунтованість сформульованих у процесі дослідження тверджень і узагальнень забезпечило залучення результатів осмислення практики використання в освітньому процесі технології освітнього розвивального середовища (Биков, 2009; Братко, 2017; Гриценчук, 2020; Ярошинська, 2015). Ґрунтуючись на працях згаданих авторів, нами було сформульоване визначення аксіорозвивального середовища як складно-структурованого, багаторівневого освітнього простору, який має полісуб'єктний й полікомпонентний зміст, характеризується складною внутрішньою кореляцією й інтегральністю впливу різних чинників на процес розвитку психофізичних якостей й особистісних характеристик здобувачів освіти, зокрема аксіологічної компетентності.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується стаття. Проведене нами на ранніх етапах теоретичне дослідження (Шетеля, 2021) показало, що аксіологічна компетентність постає як сукупність особистих, професійно-педагогічних і соціально-культурних цінностей фахівця, що визначають зміст і характер його ціннісно-сміслові сфери й засвідчує рівень сформованості аксіологічної культури. Аксіологічну компетентність обґрунтовано розглядати як здатність до практичної діяльності на ціннісній основі й в системі аксіологічних знань. Структурно аксіологічна компетентність включає такі складові-компоненти як когнітивно-інтелектуальну, ціннісно-мотиваційну, операційно-діяльну і організаційну. Подальший виклад присвячений діагностиці аксіологічної компетентності як практичній проблемі, що потребує методичного вирішення.

Мета статті – розкрити методичні аспекти експериментальної перевірки ефективності моделі аксіорозвивального середовища як засобу педагогічної технології професійної підготовки майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтв.

З **методологічної точки зору** виходимо з того, що діагностика аксіологічної компетентності має бути зорієнтована на інтегральне поєднання всіх її компонентів, що входять до її структури, та визначення рівня їхнього розвитку. У зв'язку з цим обґрунтовано долучити **пакет психодіагностичних методик** для дослідження окремих компонентів аксіологічної компетентності («Методика дослідження аксіологічної компетентності студентів – майбутніх перекладачів» Н. Михальчук і Е. Івашкевича (2019) (в авторській адаптації для студентів галузі 02 «Культура і мистецтво»), бібліопсихологічний метод М. Рубакіна (2006), «Методика коментованого читання» Т. Ілляшенко (1980), методика «Ціннісні орієнтації» М. Рокіча (1968), «Методика розуміння сутності ціннісних феноменів у діяльності з читання літературних (або поетичних) творів» Н. Михальчук і Е. Івашкевича (2020), Словесний асоціативний експеримент (за К. Г. Юнгом, 2022), «Методика оцінки мовної компетентності» В. Андрієвської (2009), методика А. Карпова (2003)).

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів. Досягнення заявленої дослідницької мети зумовило необхідність здійснити аналіз наявного в науці діагностичного інструментарію. Таким чином, було сформовано згаданий вище пакет психодіагностичних методик, спрямований на дослідження компонентів аксіологічної компетентності спеціаліста у галузі 02 «Культура і мистецтво», що забезпечує поєднання універсальних якостей особистості, професійної аксіологічної спрямованості, набуття аксіологічних знань, становлення професійно значущих цінностей, розвиток ціннісно-сміслової сфери особистості і наявність стійкої мотивації щодо оволодіння аксіологічною компетентністю.

Усі методики були згруповані за чотирма блоками:

Блок 1. Методики для дослідження розуміння студентами сутності та специфіки аксіологічних знань і професійно значущих цінностей, а саме: сутності ціннісних феноменів (цінності, ціннісні орієнтації, ціннісно-сміслова сфера, ціннісна свідомість, аксіологічна культура тощо) в індивідуальному й соціальному вимірі, функцій ціннісних феноменів у соціокультурному просторі, зокрема у професійній діяльності; сутності аксіологічного знання як структурованої системи різних фактів, закономірностей, теоретичних побудов ціннісної теорії; значення аксіознання для культурно-мистецької професійної діяльності.

Блок 2. Методики для дослідження засвоєння професійно значущих цінностей як мотивуючих факторів культурно-мистецької професійної діяльності, а саме: усвідомлення потенціалу та перспектив застосування аксіологічних знань, а також ціннісного виміру майбутньої професії і професійно значущих цінностей; наявність стійкої мотивації щодо оволодіння аксіологічною компетентністю; усвідомлення цінності професійної діяльності в галузі культури і мистецтв; прагнення до оволодіння освітньо-пізнавальними технологіями як запоруки подальшої успішної кар'єри.

Блок 3. Методики для дослідження здатності фахівця до практичної реалізації аксіологічної компетентності як відображення внутрішнього прийняття й здатності до реалізації і промоції цінностей культури і мистецтва, а саме: здатності практичного застосування аксіологічних знань у життєвій практиці й професійній діяльності; вміння здійснювати рефлексію щодо своєї аксіологічної компетентності й досвіду їхнього застосування; креативність реалізації аксіологічної компетентності в культурно-мистецькій професійній діяльності.

Блок 4. Методики для дослідження здатності студентів до практичного здійснення сукупності дій, спрямованих на самоосвіту й професійне зростання як особисті цінності, а саме: усвідомленого бажання вдосконалювати власні професійні компетентності, зокрема прагнення до професійно-аксіологічного саморозвитку; здатності до самоорганізації в освітньо-пізнавальній діяльності, зокрема з метою опанування інформаційним та знанневим потоком аксіологічного змісту; навичок застосування різноманітних засобів, форм й методів самоосвіти у поєднанні з володінням інструментарієм професійного зростання.

Метою експериментальної частини дослідження стало вивчення реального стану та специфіки розвитку аксіологічної компетентності студентів – майбутніх фахівців у галузі 02 «Культура і мистецтво», розроблення й апробація структурно-функціональної моделі розвитку аксіологічної компетентності студентів у процесі їхньої професійної підготовки з урахуванням психолого-педагогічних умов, що оптимізують цей процес. Дослідження проводилося протягом 4 років (з 2018 по 2021 рр.) і реалізовувалося в три етапи: 1) *організаційний етап* – розробка теоретичних та методологічних засад, підбір та апробація методів дослідження; 2) *емпіричний етап* – проведення основного етапу емпіричного дослідження; 3) *аналітичний етап* – математико-статистична обробка та аналіз емпіричних результатів дослідження.

База дослідження. Психолого-педагогічне дослідження проводилося на базі Рівненського державного гуманітарного університету (РДГУ) та Комунального закладу вищої освіти «Ужгородський інститут культури і мистецтв» Закарпатської обласної ради (УжІКіМ). Всі студенти навчалися на денній формі і опановували фах у галузі знань 02 «Культура і мистецтво».

Характеристика вибірки. Загальну вибірку емпіричного дослідження склали 206 студентів – майбутніх фахівців у галузі 02 «Культура і мистецтво». Респонденти були розподілені за експериментальними і контрольними групами.

Емпірична частина дослідження складалася з констатувального дослідження та формувального експерименту. Експериментальні і контрольні групи були сформовані за методом рандомізації (використано технологію парного дизайну).

На етапі констатувального дослідження нами виявлялися стан та специфіка розвитку аксіологічної компетентності студентів – майбутніх фахівців у галузі 02 «Культура і мистецтво» у період їх навчання. На основі теоретичного аналізу стану професійної підготовки студентів даної галузі знань, нами були сформульовані наступні робочі гіпотези (як конкретизації загальної дослідницької гіпотези):

1. Традиційна система професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі 02 «Культура і мистецтво», що склалася, не дозволяє досягти високого рівня розвитку аксіологічної компетентності студентів відповідно до нових вимог компетентнісного підходу.

2. Розвиток аксіологічної компетентності студентів – майбутніх фахівців у галузі 02 «Культура і мистецтво» у період їхнього навчання має складний, нелінійний характер, характеризується стрибками, кризами розвитку.

3. Складові аксіологічної компетентності відіграють провідну роль у розвитку цього складного феномену спеціаліста у галузі 02 «Культура і мистецтво» та детермінують її розвиток в цілому.

Відповідно до сформульованих робочих гіпотез констатувальне дослідження здійснювалося поетапно:

1. Завданням першого етапу констатувального дослідження було: вивчення стану розвитку аксіологічної компетентності студентів – майбутніх фахівців у галузі 02 «Культура і мистецтво» з першого по четвертий курс бакалаврату. Завдання реалізовувалося за допомогою описаних нами методик та методів статистичного аналізу результатів.

2. Завданням другого етапу констатувального дослідження стало: вивчити особливості прояву структурних складових аксіологічної

компетентності студентів – майбутніх фахівців у галузі 02 «Культура і мистецтво» у період їхньої професійної підготовки з 1-го по 4-й курс. Завдання реалізовувалося за допомогою описаних нами методик та методів описової статистики та t-критерію Стьюдента для встановлення значущості відмінностей між досліджуваними групами, логіко-емпіричного аналізу отриманих результатів.

3. Завданням третього етапу констатувального дослідження стало: вивчити взаємозв'язок рівня розвитку аксіологічної компетентності студентів з недостатнім розвитком складових окремих компонентів. Використовувався коефіцієнт кореляції Браве-Пірсона.

За результатами обробки отриманих показників можемо стверджувати, що студенти експериментальних груп вирізняються високими показниками за сформованістю аксіологічної компетентності. При цьому у цих респондентів однаковою мірою представлені є всі складові ціннісно-мотиваційної компоненти аксіологічної компетентності. Щодо студентів контрольних груп, то для них є характерною тенденція позитивного сприймання процесу набуття аксіологічної компетентності. Щодо останнього висновку, то ми змогли це стверджувати, адже за результатами за всіма компонентами семантичного диференціалу показники є набагато вищими у студентів експериментальних груп, ніж у респондентів контрольних груп тощо. Отримані нами результати за дослідженими величинами студентів експериментальних та контрольних груп з огляду на їхню картину світу наведено у табл. 1.

Щодо оцінки емпіричних результатів за операційно-діяльністю та організаційною компонентами аксіологічної компетентності студентів, то на початку констатувального дослідження у студентів експериментальних груп з жіночою ідентифікаційною структурою основними життєвими цінностями, що мають максимальну факторну вагу, є: насолода, соціальність, стимуляція. У студентів експериментальних груп з чоловічою ідентифікацією найвищу факторну вагу мають такі показники: насолода, соціальна влада, соціальність та самовизначення.

В контрольних групах якісний аналіз показників також дозволяє констатувати деякі відмінності в перевагах цінностей між чоловіками та жінками. Так, жінки виділяють підтримку традицій як цінність, обмежений конформізм, стимуляцію, усвідомлення потенціалу та перспектив застосування аксіологічних знань, а також ціннісного виміру майбутньої професії і професійно значущих цінностей, здатність до самоорганізації в освітньо-пізнавальній діяльності, зокрема з метою опанування інформаційним та знанневим потоком аксіологічного змісту.

Таблиця 1
Порівняльні показники за дослідженнями нами узагальненими параметрами аксіологічної компетентності в картині світу у студентів – майбутніх фахівців у галузі 02 «Культура і мистецтво»
 (в балах, заключений зріз формувального експерименту)

	Контрольні групи				Експериментальні групи					
	Min	Max	Mean	Mo	σ^2	Min	Max	Mean	Mo	σ^2
Ціннісний – Неціннісний	1	4	1,91	1	1,18	3	7	3,31	3	3,97
Професійний – Непрофесійний	1	3	1,57	1	1,03	2	6	4,03	3	4,58
Цільовий – Нецільовий	3	2	1,37	1	1,21	3	6	5,83	6	2,41
Свідомий – Несвідомий	1	2	1,13	1	1,29	3	6	2,48	5	4,95
Парадигмальний – Компресований	3	4	1,93	1	1,39	2	8	6,13	7	4,35
Кваліфікований – Некваліфікований	1	3	1,81	1	1,40	3	7	2,93	5	4,13
Імажинативний – Неімажинативний	1	3	2,81	1	1,25	1	6	4,53	6	4,93
Відповідальний – Невідповідальний	1	3	2,43	1	1,15	2	8	6,95	6	4,42
Мистецький – Немистецький	2	3	2,49	1	1,07	3	8	6,25	7	2,18
Важливий – Неважливий	1	3	1,55	1	1,48	3	6	3,51	2	3,90
Навчальний – Ненавчальний	1	4	1,89	1	1,23	2	7	5,90	7	3,79
Полікультурний – Неполікультурний	1	5	6,08	7	2,36	4	7	6,91	7	4,90
Перспективний – Неперспективний	1	4	1,73	1	1,22	4	8	6,19	6	4,30
Психологічний – Непсихологічний	1	3	1,81	1	1,20	3	8	4,43	4	4,92
Реалістичний – Вітальний	1	3	1,88	1	1,02	3	6	4,90	4	4,95
Осміслений – Неосміслений	1	2	1,30	1	1,26	4	6	4,82	4	4,97
Комунікативний – Некомунікативний	2	4	1,58	1	1,36	4	7	4,18	5	4,45
Оригінальний – Неоригінальний	1	3	1,08	1	0,93	4	8	4,97	3	4,17
Унікальний – Звичайний	1	2	1,51	1	1,23	2	8	4,87	4	4,61

Таблиця – власна розробка

Наприкінці формувального експерименту студенти жіночої ідентифікації експериментальних груп отримали найбільш високі результати за такими ціннісними вимірами: креативність реалізації аксіологічної компетентності в культурно-мистецькій професійній діяльності, соціальність, досягнення, навички застосування різноманітних засобів, форм й методів самоосвіти у поєднанні з володінням інструментарієм професійного зростання, насолода, соціальна культура, здатність практичного застосування аксіологічних знань у життєвій практиці й професійній діяльності, вміння здійснювати рефлексію щодо своєї аксіологічної компетентності й досвіду їхнього застосування, духовність, здатність до самоорганізації в освітньо-пізнавальній діяльності, зокрема з метою опанування інформаційним та знаннєвим потоком аксіологічного змісту, усвідомлене бажання вдосконалювати власні професійні компетентності, зокрема прагнення до професійно-аксіологічного саморозвитку.

По-перше, такі результати саме за цими цінностями є найбільшою мірою важливими для студентів для становлення їх аксіологічної компетентності. По-друге, проведений формувальний експеримент та здійснені на студентів експериментальних груп психолого-педагогічні впливи дозволяють зробити статистично виважений висновок, що сучасні студенти прагнуть до змін власне своєї аксіологічної свідомості, яка розцінюється респондентами експериментальних груп не як засіб отримання матеріальних прибутків та реалізації своєї успішної кар'єри, а, передусім, як засіб особистісного зростання. Стратегії аксіологічної діяльності студентів були спрямовані на раціональне використання індивідуальних можливостей у професійній самореалізації в теперішньому та майбутньому. При цьому студенти жіночої ідентифікації експериментальних груп розцінювали ціннісно-раціональне осмислення навколишнього як одну з базових характеристик становлення їх індивідуального образу світу. До професійної діяльності ці студентки ставилися як до засобу особистісного розвитку, а не як до мети отримання матеріальних благ, при цьому вони були зорієнтовані, передусім, на становлення своїх здібностей, аксіологічне ставлення до професійної діяльності.

Доведено, що переважна більшість позитивних кореляційних зв'язків діагностовано у студентів експериментальних груп наприкінці формувального експерименту між компонентами аксіологічної компетентності, а також деякою мірою – між ціннісними вимірами особистості. Останнє свідчить щодо доволі гармонійної структури сформованості аксіологічної компетентності студентів в зв'язку з

впровадженою нами системою психолого-педагогічних впливів на становлення аксіологічної компетентності. При цьому досить велику кількість кореляцій має компонент «духовність», що дозволяє стверджувати стосовно провідного значення даного компоненту для формування аксіологічної компетентності респондентів.

Студенти контрольних груп мають суттєві відмінності в кореляційних зв'язках між підструктурами аксіологічної компетентності і ціннісними вимірами наприкінці формувального експерименту. По-перше, їхні кореляційні зв'язки були як позитивними, так і негативними, що свідчить щодо негармонійності структури аксіологічної компетентності. По-друге, із виокремлених нами компетентностей аксіологічної компетентності ані жоден не має великої кількості зв'язків із іншими компонентами, а неабиякою кількістю кореляцій вирізняються лише ціннісні виміри, зокрема «насолада», «безпека» та «соціальність».

Проведене нами емпіричне дослідження в цілому підтверджує високу ефективність впровадженої нами програми розвитку аксіологічної компетентності студентів – майбутніх фахівців у галузі 02 «Культура і мистецтво» в умовах аксіологічного середовища.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Проведений нами формувальний експеримент щодо набуття майбутніми фахівцями у галузі 02 «Культура і мистецтво» аксіологічної компетентності з подальшим діагностуванням сформованості такої компетентності довів ефективність розроблено пакету психодіагностичних методик і дозволяє зробити такі узагальнення.

1. Емпіричним шляхом підтверджено перспективність запропонованого діагностичного інструментарію щодо дослідження компонентів аксіологічної компетентності фахівця відповідної галузі як поєднання: 1) універсальних якостей особистості, 2) професійної аксіологічної спрямованості, 3) набуття аксіологічних знань, 4) становлення професійно значущих цінностей, 5) наявності стійкої мотивації щодо оволодіння аксіологічною компетентністю.

2. Позитивні результати емпіричного дослідження методики експериментальної перевірки ефективності реалізації моделі аксіорозвивального середовища як засобу професійної підготовки майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтв наочно доводять обґрунтованість практичного застосування технології аксіорозвивального середовища.

Спираючись на вказане, вбачається перспективним подальше опрацювання концепту аксіорозвивального середовища та його впровадження в освітянську практику з метою формування аксіологічної

компетентності як одного з результатів культурно-мистецької освіти, що концептуально відповідає національним і міжнародним нормативно-правовим актам й освітнім програмам, які регламентують зміст професійної підготовки фахівця в галузі культури і мистецтв в Україні.

Література

1. Андриевская В. В. Практическое руководство по использованию методики оценки языковой компетенции. Киев, 1993. 15 с.
2. Биков В. Ю. Модели організаційних систем відкритої освіти. Київ: Атіка, 2009. 684 с.
3. Бордюк О. М. Сутність інновацій та інноваційних процесів у мистецькій освіті. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія: Теорія і методика мистецької освіти*. Київ, 2011. Вип. 11. С. 41–45.
4. Братко М. В. Освітнє середовище вищого навчального закладу: функціональний аспект. *Педагогічний Процес: теорія і практика*. 2015. № 1-2 (46-47). С. 11–17.
5. Братко М. В. Управління професійною підготовкою фахівців в освітньому середовищі університетського коледжу: теорія і практика. Кам'янець-Подільський: «Аксіома», 2017. 424 с.
6. Грицай Н. Б. Реалізація авторської системи методичної підготовки майбутніх учителів біології в педагогічних університетах. *Імідж сучасного педагога*. 2017. № 4/2 (173). С. 19–23.
7. Гриценчук О. Інформаційно-освітнє середовище як засіб розвитку громадянської компетентності вчителів у Нідерландах : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.10. Київ, 2020. 328 с.
8. Іванюк І. В. Формування профільно орієнтованого цілісного освітнього простору загальноосвітнього навчального закладу : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.09. Київ, 2017. 270 с.
9. Ілляшенко Т. Д. Восприятие и эстетическая оценка литературного произведения старшеклассниками : дис. ... канд. психол. наук : спец. 19.00.07. Киев, 1980. 149 с.
10. Карпов А. В. Рефлексивность как психическое свойство и методика ее диагностики. *Психологический журнал*. 2003. Т. 24, № 5. С. 45–57.
11. Керницький О. М. Освітнє середовище вищого навчального закладу як педагогічний феномен. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2013. № 38–39. С. 43–50.
12. Кліщ Г. І., Єлагіна Н. І., Федчишин Н. О. та ін. Якість університетської освіти: актуальні питання теорії і практики: монографія; відп. ред. Анатолій Вихрущ. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 525 с.
13. Михальчук Н. О., Івашкевич Е. Е. Методика дослідження аксіологічної компетентності студентів – майбутніх перекладачів. Методичний посібник. Рівне: РДГУ, 2019. 144 с.
14. Михальчук Н. О., Івашкевич Е. Е. 30-шкальний біполярний варіант семантичного диференціалу для розуміння поетичних творів. Методичний посібник. Рівне: РДГУ, 2020. 86 с.

15. Михальчук Н. О., Івашкевич Е. Е. Розуміння сутності ціннісних феноменів у діяльності з читання літературних (або поетичних) творів. Методичний посібник. Рівне: РДГУ, 2020. 186 с.
16. Рокіч М. Убедження, установки і цінності. Москва: Прогресс, 1968. 320 с.
17. Романова Е. С., Потёмкина О. Ф. *Графические методы в психологической диагностике*. Москва: Дидакт, 1992. 256 с.
18. Рубакин Н.А. *Библиологическая психология*. Москва : Академический Проект : Трикста, 2006. 800 с.
19. Саух П. Ю., Саух Ю. П. Гуманітарна парадигма як життєдайна платформа сучасної освіти. *Концептуальні засади професійного розвитку особистості в умовах євроінтеграційних процесів*. Київ: НТУ 2015. С. 483–495.
20. Сідельнікова В. К., Ремзі І. В. Інтерактивне навчання як важливий чинник формування професійної компетентності майбутнього фахівця. *Наукові записки кафедри педагогіки*. 2014. Вип. 37. С. 315–319.
21. Шевченко Г. П. Культура і мистецтво в ідеалотворенні особистості. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2016. Вип. 6. С. 294–305.
22. Шетеля Н. І. Аксіорозвивальне середовище у вищій школі: теоретичні та емпіричні передумови. *Педагогіка XXI століття: сучасний стан та тенденції розвитку: колективна монографія*. Львів-Торунь : Ліга-Прес, 2021. С. 468–498.
23. Юнг К. Г. Словесний асоціативний експеримент. URL: https://studme.org/337979/pedagogika/assotsiativnyy_eksperiment (доступ 15.07.2022).
24. Ярошинська О. О. Теоретичні і методичні засади проектування освітнього середовища професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи : дис. ... докт. пед. наук ; 13.00.04. Житомир, 2015. 544 с.
25. Ясвин В. А. Образовательная среда: от моделирования к проектированию. Москва: Смысл, 2001. 366 с.

References

1. Andrievskaya V. V. (1993). *Prakticheskoe rukovodstvo po ispolzovaniyu metodiki otsenki yazykovoy kompetentsii* [Practical guidance on the use of the methodology for assessing language competence]. Kiev (rus).
2. Выков V. Yu. (2009). *Modeli orhanizatsiinykh system vidkrytoi osvity* [Models of organizational systems of open education]. Kyiv: Atika (ukr).
3. Bordiuk O. M. (2011). *Sutnist innovatsii ta innovatsiinykh protsesiv u mystetskii osviti* [The essence of innovations and innovative processes in art education]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriya: Teoriia i metodyka mystetskoi osvity*, 11, 41–45 (ukr).
4. Bratko M. V. (2015). *Osvitnie seredovyshe vyshchoho navchalnoho zakladu: funktsionalnyi aspekt* [Educational environment of a higher educational institution: functional aspect]. *Pedahohichniy Protsets: teoriia i praktyka*, 1-2 (46-47), 11–17 (ukr).
5. Bratko M. V. (2017). *Upravlinnia profesiinoiu pidhotvokoiu fakhivtsiv v osvitnomu seredovyschi universytetskoho koledzhu: teoriia i praktyka* [Management of

- professional training of specialists in the educational environment of a university college: theory and practice]. Kamianets-Podilskyi: «Aksioma» (ukr).
6. Hrytsai N. B. (2017). Realizatsiia avtorskoi systemy metodychnoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv biolohii v pedahohichnykh universytetakh [Implementation of the authors system of methodical training of future biology teachers in pedagogical universities]. *Imidzh suchasnoho pedahoha*, 4/2 (173), 19–23 (ukr).
 7. Hrytsenchuk O. (2020). Informatsiino-osvitnie seredovyshe yak zasib rozvytku hromadianskoi kompetentnosti vchyteliv u Niderlandakh [Information and educational environment as a means of developing civic competence of teachers in the Netherlands]: dys. ... kandydata ped. nauk: 13.00.10. Kyiv (ukr).
 8. Ivaniuk I. V. (2017). Formuvannya profilno oriientovanoho tsilisnoho osvitnoho prostoru zahalnoosvitnoho navchalnoho zakladu [Formation of a profile-oriented integral educational space of a comprehensive educational institution]: dys. ... kandydata ped. nauk: 13.00.09. Kyiv (ukr).
 9. Illyashenko T. D. (1980). Vospriyatie i esteticheskaya otsenka literaturnogo proizvedeniya starshoklasnikami [Perception and aesthetic evaluation of a literary work by high school students]: dis. na soisk. uch. stepeni kand. psihol. nauk : spets. 19.00.07. Kiev (rus).
 10. Karpov A. V. (2003). Refleksivnost kak psicheskoe svoystvo i metodika ee diagnostiki [Reflexivity as a mental property and a method of its diagnostics]. *Psikhologicheskyy zhurnal*, 24 (5), 45–57 (rus).
 11. Kernyskyi O. M. (2013). Osvitnie seredovyshe vyshchoho navchalnoho zakladu yak pedahohichnyi fenomen [The educational environment of a higher educational institution as a pedagogical phenomenon]. *Problemy inzhenerno-pedahohichnoi osvity*, 38–39, 43–50 (ukr).
 12. Klishch H. I., Yelahina N. I., Fedchyshyn N. O. ta in. (2016). Yakist universytetskoi osvity: aktualni pytannia teorii i praktyky [Quality of university education: topical issues of theory and practice]; vidp. red. Anatolii Vykrushch. Ternopil: TNEU (ukr).
 13. Mykhalchuk N. O., Ivashkevych E. E. (2019). Metodyka doslidzhennia aksiolohichnoi kompetentnosti studentiv – maibutnikh perekladachiv. *Metodychnyi posibnyk [Methodology for researching the axiological competence of students - future translators. Methodical manual]*. Rivne: RDHU (ukr).
 14. Mykhalchuk N. O., Ivashkevych E. E. (2020). 30-shkalnyi bipoliarnyi variant semantynoho dyferentsialu dlia rozuminnia poetychnykh tvoriv. *Metodychnyi posibnyk [A 30-scale bipolar version of the semantic differential for understanding poetic works. Methodical manual]*. Rivne: RDHU (ukr).
 15. Mykhalchuk N. O., Ivashkevych E. E. (2020). Rozuminnia sutnosti tsinnisnykh fenomeniv u diialnosti z chytannia literaturnykh (abo poetychnykh) tvoriv. *Metodychnyi posibnyk [Understanding the essence of value phenomena in the activity of reading literary (or poetic) works. Methodical manual]*. Rivne: RDHU (ukr).
 16. Rokich M. (1968). Ubezhdeniya, ustanovki i tsennosti [Beliefs, attitudes and values]. Moskva: Progress (rus).
 17. Romanova E. S., Potyomkina O. F. (1992). Graficheskie metody v psichologicheskoy diagnostike [Graphic methods in psychological diagnostics]. Moskva: Didakt (rus).

18. Rubakin N. A. (2006). Bibliologicheskaya psihologiya [Bibliological psychology]. Moskva: Akademicheskii Proekt: Triksta (rus).
19. Saukh P. Yu., Saukh Yu. P. (2015). Humanitarna paradyhma yak zhyttiedaina platforma suchasnoi osvity [Humanitarian paradigm as a life-giving platform of modern education]. *Kontseptualni zasady profesiinoho rozvytku osobystosti v umovakh yevrointehratsiinykh protsesiv*. Kyiv: NTU. S. 483–495 (ukr).
20. Sidelnikova V. K., Remzi I. V. (2014). Interaktyvne navchannia yak vazhlyvyi chynnyk formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnoho fakhivtsia [Interactive training as an important factor in the formation of professional competence of the future specialist]. *Naukovi zapysky kafedry pedahohiky*, 37, 315–319 (ukr).
21. Shevchenko H. P. (2016). Kultura i mystetstvo v idealotvorenni osobystosti [Culture and art in the idealization of personality]. *Dukhovnist osobystosti: metodolohiia, teoriia i praktyka*, 6, 294–305 (ukr).
22. Shetelia N. I. (2021). Aksiorozvyvalne seredovyshche u vyshchii shkoli: teoretychni ta empyrychni peredumovy [Axiodevelopmental environment in higher education: theoretical and empirical prerequisites]. *Pedahohika KhKhI stolittia: suchasnyi stan ta tendentsii rozvytku: kolektyvna monohrafiia*. Lviv-Torun : Liha-Pres. S. 468–498 (ukr).
23. Yung K. G. Slovesnyi assotsiativnyi eksperiment [Word association experiment]. Retrieved from https://studme.org/337979/pedagogika/assotsiativnyy_eksperiment (date of appeal: 15.07.2022) (rus).
24. Iaroshynska O. O. (2015). Teoretychni i metodychni zasady proektuvannia osvitnoho seredovyshcha profesiinoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv pochatkovoii shkoly [Theoretical and methodological principles of designing an educational environment for professional training of future primary school teachers]: dys. ...doktora ped. nauk ; 13.00.04. Zhytomyr (ukr).
25. Yasvin V. A. (2001). Obrazovatelnaya sereda: ot modelirovaniya k prektirovaniyu [Educational environment: from modeling to design]. Moskva: Smyisl (rus).

METHODICAL ASPECTS OF EXPERIMENTAL VERIFICATION OF THE EFFICIENCY OF THE AXIODEVELOPMENT ENVIRONMENT MODEL AS A MEANS OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS IN THE FIELD OF CULTURE AND ARTS

N. I. Shetelia

Modern trends of mass cultural and value changes lead to the actualization of special attention to the field of culture and arts. It is about the need to develop a system of professional education of the appropriate specialization, in particular the formation of axiological competence in future specialists in the field of culture and arts. An axiological development environment is considered an effective means of forming such competence.

Taking into account the above, the purpose of the study is to reveal the methodical aspects of experimental verification of the effectiveness of the axiodevelopment

environment model as a means of professional training of future specialists in the field of culture and arts.

Based on the conducted research, all diagnostic methods have been grouped into four blocks: Block 1. Methods for studying students' understanding of the essence and specifics of axiological knowledge and professionally significant values. Block 2. Methods for studying the assimilation of professionally significant values as motivating factors of cultural and artistic professional activity. Block 3. Methods for researching the specialist's ability to practically implement axiological competence as a reflection of internal acceptance and ability to implement and promote the values of culture and art. It is shown what exactly is diagnosed within certain methodical blocks.

For the first time, the position is substantiated that the diagnosis of axiological competence should be oriented towards the integral combination of all its components included in its structure, and accompanied by the determination of the level of their development. In this regard, a package of psychodiagnostic techniques has been created for the study of individual components of axiological competence. The perspective of the proposed diagnostic toolkit for researching the components of axiological competence of a specialist in the field of culture and arts has been empirically confirmed.

The scientific position on the perspective of implementation in educational practice with the aim of forming an axiological competence of the concept of axiodevelopment environment is substantiated.

Key words: *axiology, axiological competence, axiodevelopment environment, diagnosis, pedagogy, professional education.*

Шетеля Наталія Ігорівна – кандидатка психологічних наук, доцентка, Заслужена працівниця культури України, директорка Комунального закладу вищої освіти «Ужгородський інститут культури і мистецтв» Закарпатської обласної ради, Україна (м. Ужгород, Україна). E-mail: n.shetelia@uica.education

Shetelia Natalia Ihorivna – PhD in Psychology, Associate Professor, Honored Worker of Culture of Ukraine, director CIHE "Uzhhorod Institute of Culture and Arts" (Uzhhorod, Ukraine). E-mail: n.shetelia@uica.education